

KRIMINOLOGIYA VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2025-yil 3-son

VOLUME 5 / ISSUE 3 / 2025
ISSUE DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.5.3.

ISSN 2181-2179
DOI: 10.51788/TSUL.CCJ.

Crossref
Content
Registration

MUASSIS:

**TOSHKENT DAVLAT YURIDIK
UNIVERSITETI**

“Kriminologiya va jinoiy odil sudlov” ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2021-yil 18-martda 1160-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Ushbu jurnal O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi bilan hamkorlikda tashkil etilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

Y. Mahmudov, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Y. Yarmolik,
E. Mustafayev

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Veb-sayt: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1386.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2025-yil 26-sentabrda
bosmaxonaga topshirildi.

Qog‘oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog‘i: 7,2

Adadi: 100. Buyurtma: № 173.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

BOSH MUHARRIR

N. Salayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası professori, yuridik fanlar doktori

BOSH MUHARRIR

S. Samadov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi boshlig‘i v.v.b.

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

D. Bazarova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

MAS‘UL MUHARRIR

A. Otajonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

TAHRIR HAY‘ATI A‘ZOLARI

M. Rustambayev – O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

F. Raximov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

Q. Abdurasulova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

V. Davlyatov – yuridik fanlar doktori, professor

S. Niyozova – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

Sh. Xaydarov – Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori

R. Kabulov – O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Umirzakov – O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Kriminologiya kafedrası boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

A. Baratov – Toshkent davlat yuridik universiteti dotsenti, yuridik fanlar nomzodi

I. Astanov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

B. Pulatov – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi professori, yuridik fanlar doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ:
ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Криминология и уголовное правосудие» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 18 марта 2021 года с удостоверением № 1160.

Журнал создан при сотрудничестве с Правоохранительной академией Республики Узбекистан.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Й. Махмудов, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Е. Ярмолик,
Э. Мустафаев

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.

Тел.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Факс: (0371) 233-37-48.

Веб-сайт: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1386.

Издательская лицензия от
29.11.2023, № 174625.

Журнал передан в типографию
26.09.2025.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 7,2. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 173.

Лицензия типографии от
№ 174626, 29.11.2023.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Н. Салаев – доктор юридических наук, профессор кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Самадов – врио начальника Правоохранительной академии Республики Узбекистан

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Д. Базарова – доктор юридических наук, профессор, заведующая кафедрой уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

А. Отажонов – доктор юридических наук, профессор, заведующий кафедрой уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

М. Рустамбаев – доктор юридических наук, профессор, начальник Университета общественной безопасности Республики Узбекистан

Ф. Рахимов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

К. Абдурасулова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

В. Давлятов – доктор юридических наук, профессор

С. Ниёзова – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

Ш. Хайдаров – доктор юридических наук, профессор Ташкентского государственного юридического университета

Р. Кабулов – доктор юридических наук, профессор Академии МВД Республики Узбекистан

Б. Умирзаков – доктор философии (PhD) по юридическим наукам, доцент, начальник кафедры криминологии Академии МВД Республики Узбекистан

А. Баратов – кандидат юридических наук, доцент Ташкентского государственного юридического университета

И. Астанов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

Б. Пулатов – доктор юридических наук, профессор Правоохранительной академии Республики Узбекистан

**FOUNDER:
TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW**

"The scientific-practical journal "Criminology and Criminal Justice" was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on March 18, 2021, with certificate No. 1160.

This journal was founded in cooperation with the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
Y. Makhmudov, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Y. Yarmolik, E. Mustafae

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.

Phone: (0371) 233-66-36,
233-41-09.

Fax: (0371) 233-37-48.

Website: www.ccj.tsul.uz

E-mail: criminologyjournal@tsul.uz

Subscription index: 1386.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 26.09.2025.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 7,2.

Units: 100. Order: № 173.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITOR-IN-CHIEF

N. Salayev – Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

EDITOR-IN-CHIEF

S. Samadov – Acting Head of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

D. Bazarova – Head of the Department of Criminal and Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law , Professor

EXECUTIVE EDITOR

A. Otajonov – Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

M. Rustambayev – Head of the University of Public Security of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

F. Rakhimov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

Q. Abdurasulova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

V. Davlyatov – Doctor of Law, Professor

S. Niyozova – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

Sh. Khaydarov – Professor of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Kabulov – Professor of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Umirzakov – Head of the Department of Criminology of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate professor

A. Baratov – Associate professor of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

I. Astanov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

B. Pulatov – Professor of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

MUNDARIJA

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

Ochilov Samariddin Kamoliddinovich

JAZONI O'TASHDAN MUDDATIDAN ILGARI SHARTLI OZOD QILISH
INSTITUTINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 8

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

Paraxatova Shaxnoza Yernazarovna

EKSPERT TEKSHIRUVI UCHUN NAMUNALAR OLISHDA SHAXSNING
HUQUQLARI VA QONUNY MANFAATLARINI TA'MINLASH26

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

Mirzayeva Mohina Srojiddinovna

TRANSPORT INFRATUZILMASI LOYIHALARIDA KORRUPSIYAGA
QARSHI SAMARALI CHORALARNING XALQARO TAJRIBASI:
TAHLIL VA TAVSIYALAR39

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOA XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH. PROBATSIIYA FAOLİYATI

Ismoilov Zafarbek Kamol o'g'li

HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI, JINOYATCHILIKNING OLDINI
OLISH VA UNGA QARSHI SAMARALI KURASHISH USULLARI51

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Очилов Самариддин Камолиддинович

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИНСТИТУТА УСЛОВНО-ДОСРОЧНОГО
ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ ОТБЫВАНИЯ НАКАЗАНИЯ 8

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Парахатова Шахноза Ерназаровна

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВ И ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ ЛИЧНОСТИ
ПРИ ПОЛУЧЕНИИ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ36

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

Мирзаева Мохина Срожиддиновна

МЕЖДУНАРОДНАЯ ПРАКТИКА ЭФФЕКТИВНЫХ АНТИКОРРУПЦИОННЫХ
МЕР В ПРОЕКТАХ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ:
АНАЛИЗ И РЕКОМЕНДАЦИИ39

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Исмоилов Зафарбек Камол угли

ПРОФИЛАКТИКА ПРАВОНАРУШЕНИЙ, ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ
ПРЕСТУПНОСТИ И ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ БОРЬБЫ С НЕЙ51

CONTENTS

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

Ochilov Samariddin Kamoliddinovich

THE ISSUES RELATED TO THE IMPROVEMENT OF THE INSTITUTION
OF CONDITIONAL EARLY RELEASE FROM IMPRISONMENT 8

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

Parakhatova Shakhnoza Yernazarovna

ENSURING THE RIGHTS AND LEGAL INTERESTS OF INDIVIDUALS WHEN
OBTAINING SAMPLES FOR EXPERT RESEARCH26

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

Mirzaeva Mohina Srojiddinovna

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN EFFECTIVE ANTI-CORRUPTION
MEASURES IN TRANSPORT INFRASTRUCTURE PROJECTS:
ANALYSIS AND RECOMMENDATIONS39

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

Ismoilov Zafarbek Kamol ugli

PPREVENTION OF OFFENSES, CRIME PREVENTION, AND EFFECTIVE
METHODS OF COMBATING THEM51

Kelib tushgan / Получено / Received: 28.08.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 03.09.2025
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 26.09.2025

DOI: 10.51788/tsul.ccj.5.3./GAAN1654

UDC: 343.35+328.185(045)(575.1)

TRANSPORT INFRATUZILMASI LOYIHALARIDA KORRUPSIYAGA QARSHI SAMARALI CHORALARNING XALQARO TAJRIBASI: TAHLIL VA TAVSIYALAR

Mirzayeva Mohina Srojiddinovna,

O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi
mustaqil izlanuvchisi

ORCID: 0009-0009-4983-0770

e-mail: mohinamirzayeva1994@gmail.com

Annotasiya. Mazkur maqola yo'l-transport infratuzilmasi loyihalarida korrupsiyaga qarshi kurashishning xalqaro tajribasi, amalga oshirilgan ishlarning samarali choralari tahliliga bag'ishlangan. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, korrupsiyaga qarshi samarali mexanizmlar – ochiq tender tizimlari, fuqarolik jamiyati nazorati, xalqaro monitoring organlari va javobgarlik mexanizmlari – infratuzilma loyihalarining samaradorligi va sifatini oshirishda muhim vositadir. Bunday tajribalarni o'rganish va milliy amaliyotga tatbiq etish O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar uchun dolzarb vazifalardan biridir. 2022–2024-yillarda O'zbekistondagi yo'l-qurilish sohasida tender jarayonlarida aniqlangan qoidabuzarliklar, davlat xaridlarida shaffoflik yetishmasligi, moliyaviy mablag'larni suiiste'mol qilish holatlari va ularning iqtisodiy hamda ijtimoiy oqibatlari tavsifiy tahlil usulida ko'rib chiqildi. Xalqaro tajribadan Jahon banki, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti, BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi va Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki tavsiyalari o'rganildi. Shuningdek, Ukrainadagi "ProZorro", Janubiy Koreyadagi KONEPS (Korea ON-line E-Procurement System), Turkiyadagi EKAP (Electronic Public Procurement Platform) kabi elektron xarid tizimlarining ochiqlik, raqamli integratsiya va hisobdorlikni ta'minlashdagi afzalliklari tahlil qilindi. Muallif milliy qonunchilikni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish, elektron tender platformalarini rivojlantirish, mustaqil monitoring organlarini kuchaytirish va fuqarolik jamiyati institutlarini jalb etish orqali korrupsiyaga qarshi kurashish samaradorligini oshirish bo'yicha aniq takliflarini ilgari surgan.

Kalit so'zlar: transport infratuzilmasi, korrupsiyaga qarshi kurashish, davlat xaridlari, xalqaro tajriba, elektron tender tizimi, shaffoflik

МЕЖДУНАРОДНАЯ ПРАКТИКА ЭФФЕКТИВНЫХ АНТИКОРРУПЦИОННЫХ МЕР В ПРОЕКТАХ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ: АНАЛИЗ И РЕКОМЕНДАЦИИ

Мирзаева Мохина Срожиддиновна,
самостоятельный соискатель
Правоохранительной академии
Республики Узбекистан

Аннотация. Настоящая статья посвящена анализу международного опыта противодействия коррупции в проектах транспортной инфраструктуры и оценке эффективности реализованных мер. Международный опыт показывает, что эффективные механизмы противодействия коррупции – открытые тендерные системы, контроль со стороны гражданского общества, деятельность международных мониторинговых органов и механизмы ответственности – являются важным инструментом повышения эффективности и качества инфраструктурных проектов. Изучение такой практики и её внедрение в национальную правоприменительную систему является одной из актуальных задач для развивающихся государств, в том числе для Узбекистана. В исследовании с использованием описательного метода проанализированы нарушения, выявленные в 2022–2024 годах в тендерных процедурах дорожного строительства в Узбекистане, недостаточная прозрачность государственных закупок, факты злоупотребления финансовыми средствами, а также их экономические и социальные последствия. В качестве источников изучены международные практики и рекомендации Всемирного банка, Организации экономического сотрудничества и развития, Конвенции ООН против коррупции и Европейского банка реконструкции и развития. Особое внимание уделено преимуществам электронных систем закупок, таких как украинская ProZorro, корейская KONEPS (Korea ON-line E-Procurement System), турецкая EKAP (Electronic Public Procurement Platform), обеспечивающих открытость, цифровую интеграцию и подотчётность. Автор выдвигает конкретные предложения по повышению эффективности борьбы с коррупцией в Узбекистане путём гармонизации национального законодательства с международными стандартами, развития электронных тендерных платформ, усиления независимых мониторинговых органов и вовлечения институтов гражданского общества.

Ключевые слова: транспортная инфраструктура, противодействие коррупции, государственные закупки, международный опыт, электронная тендерная система, прозрачность

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN EFFECTIVE ANTI-CORRUPTION MEASURES IN TRANSPORT INFRASTRUCTURE PROJECTS: ANALYSIS AND RECOMMENDATIONS

Mirzaeva Mohina Srojiddinovna,

Independent researcher at
the Academy of Law Enforcement
of the Republic of Uzbekistan

Abstract. *This article is devoted to the analysis of international experience in combating corruption in road transport infrastructure projects and effective measures taken. International experience shows that effective anti-corruption mechanisms – open tender systems, civil society oversight, international monitoring bodies, and accountability mechanisms – are important tools for increasing the effectiveness and quality of infrastructure projects. Studying and implementing such experience in national practice is one of the urgent tasks for developing countries such as Uzbekistan. Violations identified during tenders in the road construction sector of Uzbekistan in 2022–2024, lack of transparency in public procurement, cases of misuse of financial resources, and their economic and social consequences were considered using the method of descriptive analysis. Recommendations of the World Bank, the Organization for Economic Cooperation and Development, the UN Convention against Corruption, and the European Bank for Reconstruction and Development were studied from international experience. The advantages of such electronic procurement systems as “ProZorro” in Ukraine, KONEPS (Korea ON-line E-Procurement System) in South Korea, and EKAP (Electronic Public Procurement Platform) in Turkey in ensuring openness, digital integration, and accountability were also analyzed. The author put forward specific proposals for increasing the effectiveness of the fight against corruption by harmonizing national legislation with international standards, developing electronic tender platforms, strengthening independent monitoring bodies, and involving civil society institutions.*

Keywords: *transport infrastructure, anti-corruption, public procurement, international experience, electronic tender system, transparency*

Kirish

Bugungi global iqtisodiyotda infratuzilma, xususan, transport infratuzilmasi mamlakatlarning iqtisodiy o'sishi, raqobatbardoshligi va mintaqaviy integratsiyasi uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Avtomobil yo'llari, temir yo'llar, portlar va aeroportlar faqat tovarlar va xizmatlar harakatini ta'minlabgina qolmay, balki ijtimoiy tenglik va fuqarolarning turmush tarziga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi. Biroq bu kabi yirik investitsion loyihalar korrupsiya uchun juda katta xatar manbayidir. Bunga sabab infratuzilma sohasidagi kelishuvlarning katta mablag'larga bog'liqligi, tender

va nazorat jarayonlarining murakkabligi, shuningdek, hukumat bilan xususiy sektor o'rtasidagi munosabatlar shaffofligining yetarli emasligidir.

Yo'l-transport infratuzilmasi sohasi davlat investitsiyalarining korrupsiyaga eng moyil sohalari qatoriga kiradi. *Transparency International* ta'kidlaganidek, "yo'l qurilishi sohasidagi korrupsiya qashshoqlikni kuchaytiradi, raqobatni cheklaydi va davlat mablag'larining samarasiz sarflanishiga olib keladi" [1]. Infratuzilma loyihalarining murakkab tabiati korrupsiyaga qarshi kurashish tizimi samarasizligi tufayli milliy infratuzilma xarajatlarining 30–50 foizi yo'qolishiga olib keladi [2]. Jahon banki *Integrity Vice Presidency* (INT) bo'limining 2020-yilda 49 ta shirkatni tenderlardan chetlatgani va 72 ta holatda kross-sanksiyalar qo'llanganini ma'lum qilgan. Bu infratuzilma loyihalarida korrupsiyaning ko'lami juda katta ekanini ko'rsatadi [3].

Transport infratuzilmasidagi korrupsiyaning oqibatlari juda og'ir bo'lishi mumkin – sifati past yo'llar, noto'g'ri sarflangan budjet, aholi uchun xavfli sharoitlar, loyihalarning kechiktirilishi va iqtisodiy samaradorlikning pasayishi shular jumlasidan. Masalan, 2024-yilda O'zbekistonda 17 mlrd so'mlik yo'l qurilishi va ta'mirlash ishlari past sifatda bajarilgani aniqlangani [4] shu sohadagi tizimli muammolarga ishora qiladi.

Ushbu ilmiy-amaliy muammoni o'rganish nafaqat korrupsiyani kamaytirish, balki milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, korrupsiyaga qarshi samarali mexanizmlar – ochiq tender tizimlari, fuqarolik jamiyati nazorati, xalqaro monitoring organlari va javobgarlik mexanizmlari – infratuzilma loyihalarining samaradorligi va sifatini oshirishda muhim vositadir. Bunday tajribalarni o'rganish va milliy amaliyotga tatbiq etish O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar uchun dolzarb vazifalardan biridir.

Ushbu maqola tavsifiy tahlil (*descriptive analysis*) usulida yozildi. Xalqaro tajriba sifatida Jahon banki, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT), BMTning Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi, Ukraina (*"ProZorro"*), Janubiy Koreya (KONEPS – *Korea ON-line E-Procurement System*), Turkiya (EKAP – *Electronic Public Procurement Platform*) elektron xarid tizimlari tahlil qilindi.

O'zbekistondagi yo'l-qurilish tenderlari va davlat xaridlariga oid ochiq ma'lumotlar, normativ-huquqiy hujjatlar, davlat organlarining hisobotlari birlamchi ma'lumotlar sifatida; xalqaro tashkilotlar hisobotlari, ilmiy maqolalar, ekspert intervyulari va sohaviy tahlillar ikkilamchi ma'lumotlar sifatida o'rganildi.

Asosiy qism

Jahon banki – xalqaro miqyosdagi eng yirik moliyaviy institutlardan biri bo'lib, transport infratuzilmasi loyihalarini moliyalashtirishda faol ishtirok etadi. Ushbu loyihalardagi korrupsiya xavfini kamaytirish va mablag'lar samaradorligini ta'minlash maqsadida Jahon banki tender va xarid jarayonlariga oid qat'iy shaffoflik va hisobdorlik mexanizmlarini joriy etgan.

2016-yildan boshlab Jahon banki *"Procurement Framework"* [5] deb nomlangan xarid siyosatini qabul qilgan. *Procurement Framework* davlat xaridlarining barcha bosqichlarida huquqiy va moliyaviy shaffoflikni ta'minlashga qaratilgan. Tenderlar

ochiq va raqobatli o'tkazilishi, ishtirokchilar esa etika qoidalariga rioya qilishi shart. Manfaatlar to'qnashuvi va firibgarlik maxsus tartibda nazorat qilinadi.

Korrupsiyaga qarshi mexanizmlar qanday ishlashi hamda ularning samaradorligiga misol sifatida Jahon bankida *Integrity Vice Presidency* (INT) [6] nomli mustaqil tekshiruv organi faoliyatini keltirish mumkin.

Ushbu tuzilma:

- xarid va loyiha amaliyotidagi firibgarlik, manfaatlar to'qnashuvi, tamagirlik, moliyaviy manipulyatsiya va korrupsiya holatlarini tekshiradi;
- ochiq ma'lumotlar asosida tergov o'tkazadi;
- firma yoki shaxsni tenderlardan chetlatish (*debarment*) orqali javobgarlikka tortadi;
- hamkor xalqaro institutlar bilan kross-sanksiyalar (masalan, Osiyo taraqqiyot banki, YTTB) joriy etadi.

2020-yilda INT tomonidan 49 subyekt tenderlarda ishtirok etish huquqidan mahrum etilgan (*debarment*), yana 72 subyektga nisbatan kross-sanksiya qo'llangan. Bu loyihalarda huquqbuzarlikka yo'l qo'ygan tashkilotlarga nisbatan qat'iy munosabat belgilashdagi muhim holatdir.

Ushbu tashkilot faoliyati natijasida Keniya, Bangladesh, Nigeriya, Vyetnam kabi davlatlarda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi korrupsiya sxemalari fosh etilgan.

Shu kabi infratuzilmada samarali boshqaruv va monitoring misolida Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT)ning *I ACT (Infrastructure Anti-Corruption Toolbox)* tashabbusini ko'rsatishimiz mumkin. IHTT tomonidan ishlab chiqilgan *I ACT* [7] infratuzilma loyihalarida korrupsiyaga qarshi samarali choralarni joriy etish uchun mo'ljallangan amaliyotlar va instrumentlar to'plamidir. Ushbu tashabbus 2021-yilda taqdim etilgan bo'lib, u "loyiha rivojlanish siklining barcha bosqichlarida (tayyorgarlik, moliyalashtirish, bajarish, monitoring va baholash)"da yuzaga kelishi mumkin bo'lgan korrupsiyaviy xavf-xatarlarni bartaraf etishga qaratilgan.

*I ACT*ning asosiy vazifalari – korrupsiya xavflarini erta aniqlash va baholash, loyiha boshlanishidan oldin xavf tahlillari orqali qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir ko'rsatish hamda shaffoflik va hisobdorlik mexanizmlarini joriy etishdan iborat. Yo'riqnomalarda xarid jarayonlarining ochiqqligi, ommaviy axborotga erishish, natijalarni onlayn kuzatish va hisobdorlik tizimlari nazarda tutilgan.

I ACT 30 dan ortiq instrumentlarni taklif etadi: haqiqiy egalik ma'lumotlarini oshkor etish, mahalliy va xalqaro audit organlari hamkorligi, shartnomalarning ochiq reyestri, jamoatchilik monitoringi, fuqarolik jamiyati va OAV ishtirokini rag'batlantirish. Ushbu chora-tadbirlar infratuzilma loyihalarida shaffoflik va ijtimoiy javobgarlikni kuchaytiradi.

Dunyoda Kolumbiya, Keniya, Indoneziya va Filippin kabi mamlakatlar *I ACT* tavsiyalarini amaliyotda qo'llab, korrupsiyaviy xavflarni sezilarli darajada kamaytirgan. Masalan, Keniyada *Open Contracting Data Standard* (OCDS) asosida tender natijalari real vaqtda e'lon qilinishi orqali korrupsiya holatlari 22 foizga qisqartirilgan [8].

Shu kabi *Transparency International* tomonidan joriy etilgan *Integrity Pact* mexanizmi – infratuzilma tenderlarida barcha ishtirokchilar tomonidan shartlarni korrupsiyasiz imzolashga asoslanadi. Unda mustaqil monitoringchi (ingl. *civil society monitor*) fuqarolik nazoratini amalga oshiradi va loyiha shaffofligini ta'minlaydi.

Integrity Pact mexanizmi 30 dan ortiq davlatda amaliyotga joriy etilgan. Masalan, Germaniyada transport loyihalarida mazkur tizim orqali millionlab yevro budget mablag'lari tejalgan [9]. *Integrity Pact* – davlat buyurtmachisi va tender ishtirokchilari o'rtasidagi yozma kelishuv bo'lib, unda korrupsiya va noqonuniy harakatlardan voz kechish, mustaqil kuzatuvchilar ishtirokida shaffof nazorat, shartnomani buzganlarga esa huquqiy va ma'muriy choralar belgilanishi ko'zda tutiladi.

Mazkur amaliyotni qonunchiligimizga joriy etishning quyidagi yo'llari mavjud deb hisoblaymiz. Avvalo, qonunchilik bazasini takomillashtirib,

- “Davlat xaridlari to'g'risida”gi va “Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida”gi qonunlarga *Integrity Pact* mexanizmini majburiy qoidalar sifatida kiritish lozim;

- mustaqil monitoring institutini rivojlantirib, tender jarayoniga nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari va xalqaro kuzatuvchilarni jalb etish kerak;

- ayrim yirik sohalar (qurilish, transport infratuzilmasi, sog'liqni saqlash)da *Integrity Pact* tajribasini sinov tariqasida joriy qilib ko'rish kerak.

Ma'muriy javobgarlik tizimiga keladigan bo'lsak, *Integrity Pact* talablariga rioya qilmagan kompaniyalarga davlat xaridlarida qatnashish huquqini ma'lum muddatga cheklash natija berishi mumkin.

Mazkur tizimning natijadorligini xorijiy mamlakatlar tajribasi misolida ko'radigan bo'lsak, Vengriyada M6 avtomagistrali qurilishi bo'yicha *Integrity Pact* ishlatilgani sababli dastlabki narxlar qayta ko'rib chiqilib, loyiha 700 000 yevro arzonroq narxda amalga oshirilgani aniqlangan. Latviya tajribasida esa tramvay liniyasi qurilishi jarayonida tenderda kelishilgan ishtirokchiga yo'naltirilgan harakatlar aniqlanib, tender qayta e'lon qilingan va adolatni ta'minlashga erishilgan [10].

Elektron davlat xaridlari platformalari korrupsiyani kamaytirishning texnologik yechimi sifatida muvaffaqiyatli deb topilgan.

Misol uchun, Ukrainadagi “ProZorro” 2015-yili ishga tushirilgan va 2016-yildan e'tiboran barcha davlat xaridlari uchun majburiy qilingan elektron tender tizimidir. Ukrainaning bu elektron tizimi 2020-yil oxiriga qadar jami 6 mlrd AQSh dollaridan ziyod mablag'ni tejagan. “Kiiv School of Economics” tahlillari jarayonida tenderlarda 5–10 foiz qo'shimcha tejamkorlik aniqlangan [11].

“DoZorro” platformasi orqali fuqarolik jamiyati va OAV tender jarayonini monitoring qilgan. 2020-yil dekabr oyiga kelib, “Dozorro” monitorlari 4,5 mlrd dollar qiymatidagi 33 348 dan ortiq tenderda qoidabuzarliklarni aniqlagan [12].

Yana bir mamlakat, Janubiy Koreyaning tajribasi ham o'ta namunalidir. Janubiy Koreyadagi KONEPS tizimi [13] – davlat xaridlarining barcha bosqichlarini qamrab oluvchi alohida elektron platforma bo'lib, xaridni boshlashdan to'lovga qadar barcha jarayonlarni (tender e'lonlari, hujjat qabul qilish, shartnoma imzolash, to'lov va h.k.) qamrab olgan.

U. Mahendra va S. Afra tomonidan Koreya, Indoneziya va Hindistonda elektron davlat xaridlari (*e-procurement*) siyosatlarining amalga oshirilishi va ularning ma'muriy o'zgarishlar doirasidagi natijalari tahlil qilingan [14]. Maqolada Koreyaning KONEPS tizimi namuna sifatida tahlil qilingan. Unda 477 ta hujjat raqamlashtirilib, ish jarayoni 30 soatdan 2 soatgacha qisqartirilgani qayd etilgan. Ta'minotchilarga to'lovlar so'rovdan keyin 4 soat ichida amalga oshiriladi.

O. Belaxdar tomonidan o'tkazilgan ilmiy loyihada [15] barcha davlat xaridlari e'lonlari KONEPS orqali ommalashtirilgani, yetkazib beruvchilar bir marta ro'yxatdan o'tib, har qanday tenderda qatnashishlari mumkinligi bildirilgan. Tizim davlat va xususiy sektorning turli ma'lumot tizimlari bilan integratsiyalangan bo'lib, ma'lumot almashish yordamida faqat onlayn xizmatlar orqali ish yuritish imkoniyatini taqdim etadi.

J. Schopf [16] fikriga ko'ra, mazkur tizim har bir operatsiya haqida ma'lumotlarning real vaqtda ochiq e'lon qilinishi, hujjatli almashish va yuzma-yuz uchrashuvlarni kamaytirish orqali korrupsiyaga qarshi muhim vosita sifatida xizmat qilgan. KONEPSning ta'siri natijasida savdo tarmog'ida samaradorlik va shaffoflik sezilarli darajada yaxshilangan: ishtirokchilar miqdori, tenderlar soni, raqobat darajasi o'sgan, xarid jarayonlarida xarajatlar kamaygan.

2010-yilda KONEPSga "barmoq izi autentifikatsiyasi" (*Fingerprint Recognition e-Bidding*) tizimi joriy etilgan bo'lib, bu orqali har qanday firma faqat o'z nomidan, biometrik ma'lumotlar bilan tenderda qatnashishi mumkin bo'lgan. Ushbu choralar firmalarning identifikatsiyasini aniq va xavfsiz qilish maqsadida amalga oshirilgan.

Merve Chebi va Eren Ersoy [17] Turkiya misolida elektron tender tizimi (EKAP) orqali shaffoflik, tekshiruvchanlik, raqobat va samaradorlik qanday qo'llab-quvvatlanganini ko'rsatib bergan. EKAP elektron tizimi tender jarayonlarini raqamli muhitda boshqarib, barcha bosqichlarni qayd etadi va audit uchun qulay saqlaydi. Bu shaffoflik va jamoat nazoratini kuchaytiradi, ishtirokchilar sonini oshiradi hamda narxni kamaytirib, sifatni yaxshilashga xizmat qiladi.

J.R. Nikolas-Karlok va I. Luna-Pla [18] davlat xaridlarida soxta kompaniyalar (*shell companies*) orqali amalga oshiriladigan jinoiy sxemalarni tahlil qilgan. Mualliflar bunday kompaniyalardan foydalanish korrupsiya va uyushgan jinoyatchilikning asosiy vositasi ekanini ta'kidlab, benefitsiarlik egaligini ochiqlash, tender jarayonlarida shaffoflikni kuchaytirish, ortiqcha to'g'ridan to'g'ri kelishuvlarni cheklash, kompaniyalar o'rtasidagi bog'liqliklarni avtomatik aniqlovchi algoritmlarni joriy etish, offshor hududlarda ro'yxatdan o'tgan subyektlarga qarshi xalqaro hamkorlikni kuchaytirish hamda komplayens va antikorrupsiya standartlarini mustahkamlashni tavsiya etadi.

A. Aldana, A. Falkon-Kortes hamda H. Larralde [19] ilmiy ishida Meksikada davlat xaridlari jarayonida korrupsiyaviy xatti-harakatlar xavfi hukumat almashinuvidan oldin va keyin qanday o'zgargani tahlil qilingan. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, hukumat almashishi korrupsiyaga qarshi kurashishda avtomatik samara bermaydi. Agar tizim o'zidagi kamchiliklarni saqlab qolsa, yangi rahbariyat ham korrupsiyani bartaraf eta olmaydi.

Yuqoridagi mualliflar [20] tomonidan boshqa tadqiqotda mashina o'rganishi asosida Meksikadagi davlat xaridlari jarayonida korrupsiya xavfini aniqlash modeli ishlab chiqilgan. Model qisqa muddatda ko'p shartnoma yutuvchi yoki raqobatsiz tenderlarda ishtirok etuvchi kompaniyalarni aniqlab, nazorat organlariga erta ogohlantirish imkonini beradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt va raqamli tahlil korrupsiyaga qarshi kurashishda samarali mexanizm bo'lib, yirik infratuzilma loyihalarida ham qo'llanishi mumkin.

O'zbekistonda transport infratuzilmasi sohasida amalga oshirilayotgan yirik davlat loyihalari ko'pincha budjet mablag'larining katta hajmda sarflanishi bilan tavsiflanadi.

Bosh prokuratura monitoringi natijalariga [21] ko'ra, 2024-yil davomida qurilish sohasida 6 371 ta obyekt uchun tayyorlangan loyiha-smeta hujjatlarida umumiy qiymati 3,7 trln so'mlik asossiz va qimmatlashtirilgan mablag' aniqlanib, qisqartirilgan.

Yoki huquq-tartibot idoralari tomonidan Avtomobil yo'llari qo'mitasi tarkibidagi "O'zavtoyo'lbelgi" davlat unitar korxonasi faoliyatida noqonuniy holatlar aniqlangan – DUK mansabdor shaxslari 2021–2022-yillarda o'zlariga tanish bo'lgan 5 ta mahalliy MChJ bilan jami 9 mlrd 193 mln so'mlik 21 ta shartnoma tuzib, ulardan yo'l belgilarini yasash va chizishda foydalaniladigan mahsulotlarni erkin bozor narxlaridan qimmat narxlarda xarid qilib, 2 mlrd 701 mln so'm miqdoridagi budjet mablag'larini talon-toroj qilishgan [22].

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha bir qator qonunlar qabul qilingan bo'lsa-da, ularning amaliyotdagi ijrosi yetarlicha samarali emas. Xususan, tender jarayonlari ma'lumotlarining to'liq ochiq emasligi – ma'lumotlar *e-xarid.uz* orqali joylashtirilsa-da, texnik shartnomalar, ishtirokchilarning to'liq ro'yxati va baholash mezonlari doimiy ravishda e'lon qilinmasligi kuzatiladi. Jamoatchilik nazorati past, tender natijalari bo'yicha mustaqil monitoring mexanizmi amalda ishlamaydi. Audit organlarining cheklangan salohiyati – Hisob palatasi tekshiruvlari ko'p hollarda loyiha yakunlangach o'tkaziladi, bu esa mablag'larning yo'qotilishiga tezkor ta'sir ko'rsatmaydi.

O'zbekistonda elektron tender platformasi mavjud bo'lsa-da, quyidagi islohotlar zarur:

- avvalo, barcha tender hujjatlarini, baholash mezonlarini va ishtirokchilarning takliflarini ochiq e'lon qilish;
- real vaqtda nazorat qilish funksiyasini joriy etish;
- jamoatchilik monitoringini yo'lga qo'yish (masalan, fuqarolik jamiyati tashkilotlarini tender jarayonidagi kuzatuvchi sifatida qo'shish).

IHTTning I ACT yo'riqnomalari O'zbekistonda ham tatbiq etilib, haqiqiy egalik bazasi, ochiq budjetlar, mustaqil audit va API (ochiq ma'lumotlar bilan avtomatik ishlash imkonini beruvchi texnik shakl) formatdagi ma'lumotlar orqali shaffoflik va korrupsiyaga qarshi samaradorlikni ta'minlashi mumkin.

IHTT va Jahon banki tavsiyalariga ko'ra, davlat xaridlari qonunchiligida oshkoralik va ochiqlik prinsiplarini kengroq tatbiq etish zarur, shu jumladan, barcha shartnomalarni davlat xaridlari reyestrda e'lon qilish, qurilish va ta'mirlash ishlari

bo'yicha texnik topshiriqlarni standartlashtirish, "Korrupsiyaga qarshi shartnoma" mexanizmlarini joriy etish zarur. Qonuniy ravishda *Integrity Pact* mexanizmlarini joriy qilish, ya'ni tenderda ishtirokchilar fuqarolik jamiyati va kuzatuvchi tashkilotlarga shartnomaviy cheklov bilan yopiq qilinmasligi kafolatini berish zarur.

Qonunchilikka o'zgartirishlar kiritib, tenderda raqobatbardoshlikni pasaytiradigan istisnolarni qisqartirish zarur. Tahlillarga ko'ra [23] 2024-yilda davlat xaridlarining 56,8 foizi (80,3 trln so'm) to'g'ridan to'g'ri tuzilgan shartnomalar asosida amalga oshirilgan.

Shuningdek, tender jarayonida ishtirok etuvchilarning haqiqiy egalik ma'lumotlarini (*beneficial ownership*) ochiq e'lon qilish majburiyligini kuchaytirish zarur. Bu qonunchilikka joriy qilingan, ammo amalda samarali tizim yo'q. Masalan, Buyuk Britaniyadagi "*People with Significant Control*" (PSC) reyestri kompaniyalarda ta'sir kuchiga ega shaxslarga oid ma'lumotlarni o'z ichiga oladi va 2016-yilda (*Small Business, Enterprise and Employment Act 2015* orqali) joriy qilingan [24].

Ukrainada ma'lumotlarni taqdim etmaganlik uchun ma'muriy va jinoiy javobgarlik nazarda tutilgan. Masalan, oxirgi benefitsiar to'g'risida ma'lumotlarni ro'yxatga oluvchi davlat organiga taqdim etmaslik yoki o'z vaqtida taqdim etmaslik yohud yuridik shaxsning oxirgi benefitsiari to'g'risidagi ma'lumotlarni tasdiqlash uchun axborotning mavjud emasligi taxminan 600 dan 1 850 AQSh dollari ekvivalentigacha jarima qo'llanishiga sabab bo'ladi.

Korrupsiyaga olib keluvchi yana bir omil loyihalarni nazorat qiluvchi organlar salohiyatining aniqlashtirilmaganligi va majburiy hujjatlashtirilmaganligidadir: aynan qaysi organlar qanday maqsadda tenderlarni nazorat qila olishini huquqiy ravishda aniqlashtirish kerak. Hozirgi kunda O'zbekistonda davlat xaridlari va tender jarayonlari asosan "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonun, "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun hamda Vazirlar Mahkamasining turli qarorlari orqali tartibga solinadi. Ammo bu hujjatlarda tender jarayonida qaysi nazoratchi organ qay bosqichda va qay yo'nalishda tekshiruv o'tkazishi mumkinligi aniq va batafsil belgilanmagan. Bu esa mas'uliyatning tarqoqligi va nazoratda bo'shliqlar paydo bo'lishiga olib kelmoqda.

Qonunga alohida modda qo'shish lozim, misol uchun, "Davlat xaridlari jarayoni ustidan nazorat" deb nomlangan bu moddada Hisob palatasi, Davlat moliya nazorati inspeksiyasi, Raqobatni rivojlantirish va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish qo'mitasi, Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi va Ichki audit bo'limlarining vazifalari aniq ko'rsatilishi kerak.

Har bir tekshiruvni majburiy hujjatlashtirish va elektron reyestr yuritish zarur, ya'ni qonunga va "Davlat xaridlari to'g'risidagi nizom"ga qo'shimcha kiritilib:

- barcha nazorat natijalari *e-Procurement* platformasida jamoatchilik uchun ochiq reyestrda kiritilishi shart;
- har bir tekshiruv bo'yicha "Nazorat akti" elektron shaklda yuklanishi va omma uchun ko'rinishi kerak (maxfiy ma'lumotlarsiz);
- tekshiruvchi organ o'tkazgan nazorat natijalariga yuridik kuchga ega bo'lgan QR-kodli elektron imzo qo'yilishi kerak;

– “Elektron davlat xaridlari platformasida” maxsus modul yaratilib, unda nazoratchi organlar onlayn ma’lumot almashishi, tekshiruvlarni ikki karra kamaytirishi mumkin;

– bu modulda tenderning barcha bosqichlari – e’lon qilishdan tortib shartnoma ijrosigacha – real vaqtda ko’rinib turishi kerak.

Bundan tashqari, yuqoridagi holatlarni yanada mustahkamlash uchun “Davlat xaridlarini o’tkazish va nazorat qilish metodikasi” to’g’risida Vazirlar Mahkamasi qarori qabul qilishi lozim. Unda:

– qaysi holatda tekshiruv majburiyligi (masalan, tender summasi belgilangan limitdan oshsa);

– qaysi holatda favqulodda tekshiruv o’tkazilishi (masalan, manfaatlar to’qnashuvi yoki shaffoflik qoidalari buzilsa) lozimligi to’g’risidagi qoidalar o’z aksini topishi zarur.

Xulosa

Yo’l-transport infratuzilmasi loyihalarida korrupsiyaga qarshi samarali choralarni joriy etish masalasi O’zbekistonda davlat moliyaviy resurslaridan oqilona foydalanish, jamoatchilik ishonchini mustahkamlash va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Xalqaro tajriba, xususan “ProZorro” (Ukraina), KONEPS (Janubiy Koreya) va EKAP (Turkiya) elektron tender platformalari shundan dalolat beradiki, tender jarayonlarini to’liq elektronlashtirish, barcha bosqichlarda ochiqlik va jamoatchilik nazoratini ta’minlash orqali korrupsiya xavfini sezilarli kamaytirish mumkin.

Xulosa qilib aytish mumkinki, yo’l qurilishi va ta’mirlash sohasida korrupsiya xavfini kamaytirish uchun texnologik, huquqiy va institutsional islohotlar uyg’un ravishda amalga oshirilishi kerak. Bu nafaqat budjet mablag’laridan oqilona foydalanishni, balki O’zbekistonning xalqaro reytinglardagi mavqeyini oshirish va jamiyatning davlatga bo’lgan ishonchini mustahkamlashni ta’minlaydi.

REFERENCES

1. Transparency International. (2023, 17-aprel). Overview of corruption and anti-corruption in infrastructure development. U4 Anti-Corruption Helpdesk. https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/overview-of-corruption-and-anti-corruption-in-infrastructure-development?utm_source

2. OECD. Infrastructure Anti-Corruption. Available at: <https://www.oecd.org/en/about/projects/infrastructure-anti-corruption.html>

3. World Bank Group. Sanctions System Annual Report FY20. Washington, 2020. 62 p. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/861191602141633639/pdf/World-Bank-Group-Sanctions-System-Annual-Report-FY20.pdf>

4. 2024-yilda yo'l qurilish sohasida 17 milliard so'mlik sifatsiz ishlar bajarilganligi aniqlandi [It was revealed that 17 billion soums worth of poor-quality work was carried out in the road construction sector in 2024]. Available at: <https://daryo.uz/k/2025/03/10/2024-yilda-yol-qurilish-sohasida-17-milliard-somlik-sifatsiz-ishlar-bajarilganligi-aniqlandi>

5. World Bank. Project Procurement Overview. Available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/project-procurement/overview>

6. World Bank Integrity Vice Presidency. Investigations. Available at: <https://www.worldbank.org/en/about/unit/integrity-vice-presidency/investigations>

7. OECD. Infrastructure Anti-Corruption. Available at: <https://www.oecd.org/en/about/projects/infrastructure-anti-corruption.html>

8. Open Government Partnership. Kenya Results Report 2020–2022. Available at: <https://www.opengovpartnership.org/documents/kenya-results-report-2020-2022/>

9. Transparency International. Integrity Pacts. Available at: <https://www.transparency.org/en/projects/integritypacts>

10. Transparency International. Integrity Pacts: A Blueprint for Safeguarding Public Investments. Available at: <https://www.transparency.org/en/news/integrity-pacts-blueprint-for-safeguarding-public-investments-sustainable-development>

11. KSE. The Prozorro Impact: What Real Savings an Electronic System Delivers. Policy Brief. Available at: <https://kse.ua/about-the-school/news/the-prozorro-impact-what-real-savings-an-electronic-system-delivers-policy-brief/>

12. Open Contracting Partnership. Impact: Ukraine. Available at: <https://www.open-contracting.org/impact-stories/impact-ukraine/>

13. Public Procurement Service of Korea. E-Procurement System. Available at: <https://www.pps.go.kr/eng/content.do?key=00775>

14. Mahendra W., Afra S.A. E-Procurement and Administrative Reform: Cases of South Korea, Indonesia, and India. *Jurnal Ilmu Administrasi Negara (JUAN)*, 2023, vol. 11, no. 2, pp. 101–110.

15. Belakhdar O. E-Governance in South Korea (Framed by Prof. Mihai Alexandru Botezatu). *ResearchGate*, 2021. Available at: https://www.researchgate.net/publication/354544347_E-Governance_in_South_Korea

16. Schopf J.C. The Governance Effects of Korea's Leading E-Government Websites. *Journal of Cases on Information Technology*, 2017, vol. 19, no. 2, pp. 1–16. DOI: 10.4018/JCIT.2017040101.

17. Çebi M., Ersoy E.C. Transparency in Public Procurement and the Effects of Transition to Electronic Procurement System. *Kılınç Law & Consulting, Administrative Cases*, 2024.

18. Nicolás-Carlock J.R., Luna-Pla I. Organized crime behavior of shell-company networks in procurement: prevention insights for policy and reform. *Trends in Organized Crime*, 2024, vol. 27, pp. 412–428. DOI: 10.1007/s12117-023-09499-w.

19. Falcón-Cortés A., Aldana A., Larralde H. Practices of public procurement and the risk of corrupt behavior before and after the government transition in México. 2021.

20. Aldana A., Falcón-Cortés A., Larralde H. A machine learning model to identify corruption in México's public procurement contracts. *Preprint*, 2022. DOI: 10.48550/arXiv.2211.01478

21. Bosh prokuratura: Qurilish sohasidagi qonunbuzarlik holatlari bartaraf etilmoqda [Prosecutor General's Office: Illegal construction violations are being eliminated]. Available at: https://uza.uz/uz/posts/bosh-prokuratura-qurilish-sohasidagi-qonunbuzarlik-holatlari-bartaraf-etilmoqda_677867

22. Qurilishdagi qonunbuzarliklar haqida [About construction violations]. Available at: <https://uznews.uz/uz/posts/62736>

23. Yo'l qurilishidagi korrupsiya bilan bog'liq holatlar [Cases of corruption in road construction]. Available at: <https://kun.uz/kr/09783186>

24. Department for Business, Energy and Industrial Strategy. *Review of the implementation of the PSC Register*. London, 2019.

KRIMINOLOGIYA

VA JINOIY ODIL SUDLOV

ILMIY-AMALIY JURNAL

2025-yil 3-son